

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων: Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής, Οργανισμός, Μακεδονική Επιτροπή (μον.15)

ΘΕΜΑ Α2

Να συνδυάσετε τα γεγονότα με τις ημερομηνίες, αντιστοιχώντας το γράμμα της πρώτης στήλης με ένα αριθμό της δεύτερης στήλης. (μον.10)

Στήλη Α

- Α. Σύσταση Πατριαρχικής Επιτροπής
- Β. Ίδρυση Ταμείου Περιθάλψεως
- Γ. Συνθήκη Ειρήνης Λοζάνης
- Δ. Είσοδος της Τουρκίας στον Α Παγκόσμιο
- Ε. Σύμβαση Λοζάνης

Στήλη Β

- 1. Οκτώβριος 1914
- 2. Οκτώβριος 1918
- 3. Νοέμβριος 1922
- 4. Ιανουάριος 1923
- 5. Ιούλιος 1923

ΘΕΜΑ Β1

Να εξηγήσετε α) την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν οι μικρασιάτες πρόσφυγες που κατέφυγαν στον ελλαδικό χώρο στη διάρκεια της Επανάστασης (1821-27) (μον.5)

και β) τις συνθήκες ζωής των μικρασιατών προσφύγων κατά το πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην Ελλάδα μετά τη μικρασιατική καταστροφή. (μον.7)

(μον.12)

ΘΕΜΑ Β2

Να περιγράψετε τις αντιδράσεις που σημειώθηκαν απέναντι α) στο ζήτημα αυτοχθόνων- ετεοχθόνων, όπως τέθηκε στην Εθνοσυνέλευση του 1843 (μον.5) και β) στην ελληνοτουρκική προσέγγιση του 1930 (μον.8)

(μον.13)

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τον πίνακα και τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α) τις επιπτώσεις από την άφιξη και την εγκατάσταση των προσφύγων στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας (μονάδες 13) και

β) τη συμβολή τους στην αγροτική οικονομία της χώρας. (μονάδες 12)

(μονάδες 25)

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Στη Θράκη, όπου ο ελληνικός πληθυσμός είχε υποστεί δραστική μείωση μετά τη βουλγαρική κατοχή το 1913, η εγκατάσταση των προσφύγων ήταν άμεση προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος. Το 1924, το ελληνικό στοιχείο έφτασε το 62,1% του πληθυσμού, ενώ, τέσσερα χρόνια αργότερα ένας στους τρεις κατοίκους της Θράκης ήταν πρόσφυγας. [...] Όπως επισήμανε ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος σε λόγο του το 1929, «...δεν υπήρξε ποτέ εθνικόν ελληνικόν κράτος εξίσου μεγάλον, όπως αυτό το οποίον έχουμε σήμερον (...) και μάλιστα τόσον ομοιογενές».

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Οι κυβερνήσεις [...] εκτελούν μεγάλα εγγειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα, κυρίως σε τρεις περιοχές, στις πεδιάδες των Σερρών, της Δράμας και της Θεσσαλονίκης: διευθετούν προς όφελος της γεωργίας κοίτες χειμάρρων και μεγάλων ποταμών, όπως του Αξιού, του Στρυμόνα κλπ., που με τις πλημμύρες τους νέκρωναν τις παρόχθιες γαίες σε μεγάλο βάθος, αποξηραίνουν λίμνες [...] και τις γαίες τις παραδίδουν σε ακτήμονες πρόσφυγες και γηγενείς. Ο Γερμανός Stephan Ronhart [...] γράφει «Σήμερα η Ελλάδα, αφότου δέχθηκε στο έδαφός της τα πλήθη των προσφύγων, περικλείει στα σύνορά της ένα σχεδόν απόλυτα ομογενή από άποψη γλώσσας και θρησκείας λαό 6.550.000 ψυχών». Και σε άλλο σημείο: «Ο ελληνισμός σώζοντας τους πρόσφυγές του από την καταστροφή και την εξουθένωση έσωσε ο ίδιος τον εαυτό του και ανορθώθηκε πάλιν ηθικά, ενώ σύγχρονα συναρμολόγησε σφικτά ολόκληρο τον εθνικό του κορμό [...]».

Απ. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, σ. 383-385 στο *Αξιολόγηση των μαθητών της Γ' τάξης του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, τχ. Β, ΚΕΕ, Αθήνα 2000, σ. 205-206.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Δόθηκε ιδιαίτερη ώθηση σε τομείς της γεωργίας, όπως η αμπελουργία και η μεταξοσκωληκοτροφία ιδιαίτερα στις περιοχές Αξιούπολης, Βέροιας, Έδεσσας, Αριδαίας, Φλώρινας, και στη ροδοκαλλιέργεια για ροδέλαιο στις περιοχές Έδεσσας, Βέροιας και Δράμας. Παράλληλα, οι πρόσφυγες [...] φύτεψαν αμπέλια αμερικανικής προέλευσης που δεν προσβάλλονταν από τη φυλλοξήρα. [...]

Ρ. Αλβανού, «Οι πρόσφυγες και η αγροτική επανάσταση του Μεσοπολέμου» στο *Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ*, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Οκτώβριος 2011, Αθήνα σ. 64.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Παραγωγή δημητριακών, καπνού και βάμβακος (σε χιλιάδες τόννους)

Έτος	Δημητριακά	Καπνός	Βαμβάκι
1921	624,8	23,3	3,8
1922	534,8	19,8	5,0
1923	602,3	37,8	8,0
1924	683,0	50,2	10,2
1925	708,7	60,8	10,5

(Πηγή: Foreign Office, 371: Annual reports on Greece, 1920-25 The Statesman's Year-Book, 1919-27.)

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΕ: Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως το 1941, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2002, σ. 297.

ΘΕΜΑ Δ1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναλύσετε τις προσπάθειες της πολιτικής ηγεσίας για την περίθαλψη των προσφύγων :

α) της περιόδου 1821-27 (μον.)

β) της περιόδου 1914-21(μον.)

(Μονάδες 25)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Οι πρόσφυγες και η Γ' Εθνοσυνέλευση Τα κατά τας αρχάς του 1826 διαθρυλούμενα περί ανακηρύξεως της Ελλάδος εις ανεξάρτητον κράτος είχαν συγκινήσει ζωηρώς (...) πάντας εν γένει τους πρόσφυγας, των οποίων ο νους εστράφη πλέον είτε εις την ανάκτησιν της πατρίδος των (...) είτε και εις την εντός του συγκροτηθησομένου κράτους αποκατάστασιν των (...). Το ζήτημα της αποκαταστάσεως είχε πλέον ωριμάσει δια τους πρόσφυγας μετά τόσα έτη πλήρη στερήσεων. Οι ούτω δημιουργηθέντες αντικειμενικοί όροι συνέτεινον, ώστε το προσφυγικόν ζήτημα να συζητηθή κυρίως εις την κρίσιμωτέραν περίοδον της Επαναστάσεως (...). [Τότε] ήρχισε ζωηρώς να

συζητήται το ζήτημα της πυκνώσεως του πληθυσμού της Ελλάδος και της αποκαταστάσεως των ερημωθεισών χωρίων και πόλεων (...). Κυρίως αρχίζει τούτο από του 1826, αφ' ότου αρχίζει τας εργασίας της η Γ' Εθνική Συνέλευσις. Η κίνησις των προσφύγων προς αποκατάστασιν δεν ήτο συστηματική. Το μόνον μέσον, δια να διεκδικήσουν ούτοι τα δικάια των, ήτο να κατορθώσουν να εισαχθούν εις την Γ' Εθνοσυνέλευσιν και εκεί να υποστηρίξουν την υπόθεσιν των ευρίσκοντες ούτω συνηγόρους και τους πληρεξουσίους των ελευθέρων μερών της Ελλάδος. Δι' αυτό βλέπομεν την παρατηρουμένην μεγάλην σπουδήν όλων γενικώς των προσφύγων να εισαγάγουν τους πληρεξουσίους των εις την Γ' Εθνοσυνέλευσιν.

Απ. Βακαλόπουλος, Πρόσφυγες και Προσφυγικόν Ζήτημα κατά την Επανάστασιν του 1821, Ιστορική Μελέτη, Εν Θεσσαλονίκη 1939, σσ. 88-89.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η λύσις του προσφυγικού ζητήματος κατά την Επανάστασιν, ως και των μεγάλων αυτής δημογραφικών και κοινωνικών ζητημάτων, συνήντησε μεγάλας δυσκολίας. (...) Παρά ταύτα είχεν εξευρεθή η ορθή βάσις προς αποκατάστασιν των προσφύγων. Ήτο δε αύτη η εγκατάστασις αυτών εις τας καθ' άπασαν την χώραν ευρισκομένας εθνικάς γαίας, τας γαίας δηλαδή εκείνας, αι οποίαι ανήκον άλλοτε εις τους εκδιωχθέντας Τούρκους (...). Κατά την επανάστασιν όμως και μετ' αυτήν εις την διανομήν των εθνικών γαιών, η οποία ήτο εν εκ των ακανθωδεστέρων ζητημάτων, αντέδρων οι ολίγοι. Ειδικώς δε δια τους πρόσφυγας, το πνεύμα του τοπικισμού, υποδαυλιζόμενον υπό των διαφόρων προκρίτων ή στρατιωτικών αρχηγών, (...) ήτο το σοβαρότερον εμπόδιον δια την μη ομαδικήν εγκατάστασιν των προσφύγων κατά τόπους προελεύσεως εις διάφορα μέρη της Ελλάδος.

Απ Βακαλόπουλος, ό.π., σ. 111.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε τίποτα οργανώσει για να δεχθεί αυτούς τους πρόσφυγες αν και έπρεπε να είχε προβλέψει πως η πολιτική της του βαλκανικού διαμοιρασμού θα κατέληγε σε μια αυτόματη ανταλλαγή πληθυσμών. Ίδρυσε λοιπόν βιαστικά μια Επιτροπή Περιθάλψεως και Εγκαταστάσεως Προσφύγων στη Θεσσαλονίκη. Αυτή η πρώτη επιτροπή χρησιμοποιήθηκε ως βάση για την περαιτέρω οργάνωση του υπουργείου Πρόνοιας το 1917, της Γενικής Διευθύνσεως Εποικισμού του Υπουργείου Γεωργίας το 1918, του υπουργείου Περιθάλψεως το 1922, της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων το 1924 και τελικά του υπουργείου Υγιεινής το 1928. Από τους κύριους οργανωτές της κυβερνητικής αυτής προσπάθειας για τους πρόσφυγες υπήρξε ο γιατρός και υπουργός Απόστολος Δοξιάδης (1874-1942), πρόσφυγας ο ίδιος από τη Στενήμαχο (Asenovgrad) της Βουλγαρίας, που είχε καταφύγει στην Ελλάδα το 1915.

Το 1914, οι Έλληνες πρόσφυγες περισυλλέχθηκαν στη Θεσσαλονίκη μέσα στις εκκλησίες και οι αγροτικές οικογένειες πήραν τη θέση των κατοίκων στα εγκαταλειμμένα τουρκικά και βουλγαρικά χωριά της περιοχής.

Δ. Κιτσίκη, Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1280-1924), εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1988, σσ. 187-188

ΚΕΙΜΕΝΟ 4

Προς τα τέλη του 1914 οι πρόσφυγες στη Μακεδονία έφτασαν τις 150.000, ενώ δεν έχει προσδιοριστεί ο αριθμός τους στη νότια Ελλάδα. Ο συνολικός αριθμός των προσφύγων που ζήτησαν τη βοήθεια των υπηρεσιών περίθαλψης έφτασε εκείνη την περίοδο τις 117.484. Έγιναν κάποιες προσπάθειες να τους παρασχεθεί περίθαλψη, πράγμα που δεν ήταν εύκολο υπό τις συνθήκες που επικρατούσαν. Στον τομέα της κατοικίας τα αποτελέσματα δεν ήταν αξιόλογα λόγω της έλλειψης υλικών και πόρων. Επιχειρήθηκε η αγροτική εγκατάστασή τους κυρίως σε δημόσιες γαίες, γιατί οι τσιφλικάδες σε γενικές γραμμές δεν τους δέχονταν ως μισθωτούς εργάτες γης. Εξίσου δύσκολη στάθηκε η απορρόφησή τους ως βιομηχανικών εργατών στις πόλεις. Ως το 1915 τα συνολικά έξοδα του κράτους για την αποκατάσταση των προσφύγων έφτασαν στις 15.817.640 δραχμές. Η αδυναμία ουσιαστικής στήριξής τους ήταν ένας από τους παράγοντες που συνέτειναν στην απόφαση για την αγροτική μεταρρύθμιση του 1917.

<http://www.ime.gr/chronos/13/gr/society/facts/02.html>